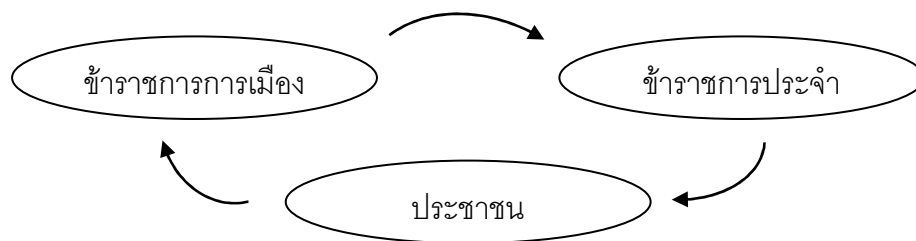

บทที่ 1

บทนำ

“รัฐบาล” เป็นองค์การทางการเมืององค์การหนึ่ง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ ส่วนนโยบายและส่วนปฏิบัติการ ส่วนนโยบายได้แก่กลุ่มบุคคลซึ่งทำหน้าที่บริหารงานของรัฐในระดับสูงหรือระดับนโยบาย ข้าราชการที่ปฏิบัติงานอยู่ในส่วนนโยบาย เรียกว่าข้าราชการการเมือง ส่วนที่สองคือส่วนปฏิบัติการ ได้แก่กลุ่มบุคคลซึ่งมีหน้าที่บริหารระดับรองลงมา อยู่ในระดับปฏิบัติการตามนโยบายของข้าราชการการเมือง โดยปกติก็คือข้าราชการประจำตำแหน่ง ตั้งแต่ปลัดกระทรวงลงมาจนถึงข้าราชการระดับ 1¹ ข้าราชการประจำจะเป็นผู้นำนโยบายของข้าราชการการเมืองไปปฏิบัติให้เกิดผลจริง กล่าวคือเกิดผลประโยชน์แก่ประชาชน ทำให้วงจรของระบบการเมืองสมบูรณ์ คือจากข้าราชการการเมืองกำหนดเป็นนโยบายไปสู่ข้าราชการประจำ ข้าราชการประจำปฏิบัติตามนโยบายให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน และประชาชนนำผลการปฏิบัติตามนโยบายไปควบคุมข้าราชการการเมืองด้วยการเลือกตั้ง² สรุปเป็นวงจรแห่งความสัมพันธ์ได้ดังนี้

ความสำคัญของปัญหา

จากลักษณะความสัมพันธ์ภายใต้วงจрдังกล่าว เห็นได้ว่าข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำจะต้องปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ข้าราชการทั้งสองมี

¹ อุทัย หิรัญโต, ชนชั้นข้าราชการ, ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บาร์มี, 2527), น. 44-45.

² กนก วงษ์ตระหง่าน, “การเสวนาสังสรรค์: รูปแบบการแก้ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำ”, เอกสารการศึกษาศึกษาของสำนักงาน ก.พ., น. 1.

ความแตกต่างกันในเชิงหน้าที่ เชิงคุณค่า และเชิงเป้าหมายกับวิธีการ ส่งผลให้ข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำมีความขัดแย้งและปัญหาต่างกันในการปฏิบัติงาน³ ความแตกต่างระหว่างข้าราชการทั้งสองมิใช่เป็นความแตกต่างกันโดยบังเอิญ แต่เป็นความแตกต่างที่เกิดจากสภาพที่ต่างกัน ทำให้ข้าราชการแต่ละฝ่ายมองภาพภาระหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติต่างกัน ด้วยความแตกต่างของการที่มองเห็น (Perception) นี้ทำให้เกิดความเข้าใจต่อเรื่องหรือสิ่งเดียวกันต่างกัน และความเข้าใจที่ต่างกันนี้ส่งผลให้เกิดปัญหาระหว่างการปฏิบัติงานของข้าราชการทั้งสองฝ่าย⁴

แม้ว่าข้าราชการทั้งสองฝ่ายจะมีกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไว้แล้วก็ตาม แต่การจะใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือเพียงอย่างเดียวในการกำหนดให้ข้าราชการทั้งสองฝ่ายปฏิบัติราชการร่วมกันด้วยดีนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ ถึงแม้ข้าราชการทั้งสองฝ่ายจะยึดถือตัวบทกฎหมายระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด ก็ไม่ได้หมายความว่าการทำงานร่วมกันของข้าราชการทั้งสองฝ่ายจะราบรื่นและเรียบร้อย เพราะกฎหมายไม่สามารถทำให้เกิดความชัดเจนได้ในทุกเรื่องทุกกรณี ในความเป็นจริงกฎหมายเป็นเพียงแนวทางและหลักการที่จะให้ข้าราชการทั้งสองฝ่ายยึดเป็นหลักในการปฏิบัติงานเท่านั้น⁵ ส่วนในทางปฏิบัติผู้ศึกษาเห็นว่า ข้าราชการทั้งสองฝ่ายจะต้องใช้วิจารณญาณ ความรับผิดชอบ ความรู้สึก และจิตสำนึก ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจและอารมณ์ในการปฏิบัติงานร่วมกันอีกด้วย ซึ่งไม่มีกฎหมายกำหนดขอบเขตไว้ว่าแต่ละฝ่ายควรใช้ได้เพียงใด ทำให้ปัญหาทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการการเมืองกับข้าราชการประจำเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ในลักษณะที่เรียกได้ว่าเป็นปกติวิสัยและเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่สำคัญมากปัญหาหนึ่งในระบบราชการของไทย⁶

³ กนก วงษ์ตระหง่าน, “ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำ : การชี้ความขัดแย้งและปัญหา”, เอกสารเสนอในที่ประชุมเชิงปฏิบัติการของสำนักงาน ก.พ. ตุลาคม 2529.

⁴ กนก วงษ์ตระหง่าน, “การเสวนาสว่างสรรค์ : รูปแบบการแก้ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำ”, น. 2.

⁵ เรื่องเดียวกัน, น. 7.

⁶ อดุล จันทรศักดิ์, “ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการการเมืองกับข้าราชการประจำ : ศึกษาเฉพาะกรณีการแต่งตั้งข้าราชการระดับสูง”, (ภาคนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536), น. 2.

โดยทั่วไปแล้วในกระทรวงหนึ่งกระทรวงใดก็ตาม ข้าราชการประจำจะมีความเกี่ยวข้องกับข้าราชการการเมืองไม่มากนัก เนื่องจากมีข้าราชการการเมืองจำนวนน้อย หากเป็นองค์การระดับกรมยิ่งไม่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับข้าราชการการเมือง เนื่องจากมีอธิบดีที่เป็นข้าราชการประจำเป็นผู้บังคับบัญชา แต่ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นส่วนราชการระดับกรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กลับมีความเกี่ยวข้องกับข้าราชการการเมืองจำนวนมาก เนื่องจากเป็นส่วนราชการที่มีความสำคัญ ปฏิบัติหน้าที่เป็นฝ่ายช่วยอำนวยความสะดวกในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทางการเมือง มีเลขาธิการนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นข้าราชการการเมืองเป็นผู้บังคับบัญชา และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี โดยมีรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมืองเป็นข้าราชการการเมือง และรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายบริหารเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ เป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการแทนตามที่ได้รับมอบหมาย⁷ เห็นได้ว่า สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากส่วนราชการทั่วไป เนื่องจากมีหัวหน้าส่วนราชการเป็นข้าราชการการเมือง นอกจากนี้ยังเป็นส่วนราชการที่มีข้าราชการการเมืองมากที่สุดในประเทศไทย ซึ่งโดยทั่วไปกระทรวงหนึ่งจะมีตำแหน่งข้าราชการการเมืองจำนวนไม่มาก คือ⁸ 1.

รัฐมนตรีว่าการกระทรวง

2. รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง

3. ที่ปรึกษารัฐมนตรี

4. เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

5. ผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

ในขณะที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีนอกจากจะมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุด และมีเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าส่วนราชการซึ่งเป็นข้าราชการการเมืองแล้ว ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ยังมีตำแหน่งข้าราชการการเมืองหรือข้าราชการการเมืองสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีตำแหน่งอื่นอีก ดังนี้⁹

⁷ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 13.

⁸ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 4.

⁹ เรื่องเดียวกัน.

1. รองนายกฤษฎมนตรี
2. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
3. ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี
4. ที่ปรึกษารองนายกรัฐมนตรี
5. ที่ปรึกษารัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
6. รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง
7. โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
8. รองโฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
9. เลขานุการรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
10. ประจำสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีต้องทำหน้าที่เป็นฝ่ายช่วยอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ให้แก่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองดังกล่าว ซึ่งบางตำแหน่งอาจมิได้หลายคน จึงเป็นศูนย์รวมบุคคลชั้นนำทางการเมืองระดับประเทศ ซึ่งหน้าที่ในการเป็นฝ่ายช่วยอำนวยความสะดวกนี้ เริ่มตั้งแต่การทำคำสั่งมอบหมายและมอบอำนาจให้รองนายกรัฐมนตรีและ/หรือรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี สั่งและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี จัดทำคำสั่งเกี่ยวกับการแต่งตั้ง และการลาออกของข้าราชการการเมือง การจัดการเกี่ยวกับเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง การจัดและการตกแต่งห้องทำงาน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่จำเป็น การรักษาความปลอดภัย การใช้รถยนต์ของทางราชการ การจัดงานราชพิธีและงานรัฐพิธีต่าง ๆ การจัดแถลงข่าว การให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ตลอดจนการส่งเจ้าหน้าที่ไปประจำหน้าห้องข้าราชการการเมือง ทั้งส่วนที่ ทำหน้าที่ช่วยวิเคราะห์หลักการทำงานของงานและส่วนที่เป็นงานธุรการ เพื่อให้เกิดการประสานเชื่อมต่อกับองค์การ ดังนั้น หน่วยงานในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีจึงต้องปฏิบัติราชการนอกเหนือจากที่หน่วยงานในส่วนราชการอื่นต้องปฏิบัติกัน และยิ่งไปกว่านั้น นอกจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี จะต้องรองรับการปฏิบัติราชการของข้าราชการการเมืองเองแล้ว ยังต้องรองรับคณะผู้ที่มาช่วยราชการประจำหน้าห้องข้าราชการการเมืองต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งก็รวมเรียกว่าเป็นฝ่ายการเมืองในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี การมีข้าราชการการเมืองและคณะผู้ที่มาช่วยราชการประจำหน้าห้องข้าราชการการเมืองดังกล่าวจำนวนมาก จึงเปรียบเสมือนเป็นสองนคราในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีที่แบ่งแยกกันอย่างชัดเจน

จากการที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีมีเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บังคับบัญชา และเป็นข้าราชการการเมือง ประกอบกับการที่ต้องปฏิบัติราชการเป็นฝ่ายช่วยอำนวยความสะดวก

ข้าราชการการเมือง หรือข้าราชการการเมืองสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีตำแหน่งต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น ในการที่ต้องปฏิบัติราชการร่วมกันระหว่างข้าราชการประจำของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และข้าราชการการเมืองตำแหน่งต่าง ๆ สิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้คือความขัดแย้งและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างทางด้านภูมิหลังของข้าราชการทั้งสองฝ่าย เช่น การศึกษา ภูมิลำเนา แนวคิดและอุดมการณ์ ด้านเป้าหมายและวิธีการ ด้านการยอมรับ การไว้วางใจ ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล ทั้งเรื่องที่ข้าราชการการเมืองเข้าแทรกแซง การแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการประจำ หรือเรื่องที่ข้าราชการประจำไม่วางตัวเป็นกลางทางการเมือง และปัญหาด้านนโยบาย ซึ่งปัญหาต่าง ๆ บางครั้งอาจเกิดจากความเข้าใจผิด บางครั้งอาจเกิดจากความถือตัวถือตนของทั้งสองฝ่าย บางครั้งอาจเกิดจากความคลาดเคลื่อนในการประสานงาน และบางครั้งอาจเกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม และรวมถึงการใช้กิริยา วาจาที่ไม่สุภาพไม่เหมาะสมอีกด้วย ซึ่งเกิดจากการมีสถานภาพที่แตกต่างกัน ขาดการยอมรับ และการทำความเข้าใจสถานภาพที่แตกต่างกันของสองฝ่าย ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่าง ข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษา ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดเคยทำการวิจัยหรือศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการ ประจำกับข้าราชการการเมืองในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีมาก่อน จึงเหมาะสมที่จะ ทำการศึกษาในเชิงคุณภาพเป็นอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองใน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
2. เพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรค และความขัดแย้งระหว่างข้าราชการประจำกับ ข้าราชการการเมืองในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
3. เพื่อสะท้อนความคิดเห็นของข้าราชการประจำที่มีต่อข้าราชการการเมืองใน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
4. เพื่อหาแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความสัมพันธ์อันดี ของข้าราชการ ทั้งสองประเภทในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

กรอบแนวความคิด

ผู้ศึกษามีความเห็นว่า การที่มีนักวิชาการส่วนหนึ่งแสดงความคิดเห็นว่าการบริหารกับ การเมืองควรแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดนั้น น่าจะหมายถึงการแยกองค์การและอำนาจหน้าที่

ให้ชัดเจนในระดับมหภาค เพื่อมิให้มีการก้าวท้าวและเป็นการสร้างสมดุลให้มีการคานอำนาจกัน มิใช่ประสงค์ให้มีการแยกการปฏิบัติงานออกจากกันโดยเด็ดขาด เพราะตามความเป็นจริงแล้ว การบริหารกับการเมืองไม่อาจแยกออกจากกันโดยเด็ดขาดได้ ดังมีคำกล่าวว่า การเมืองและการบริหารมีความสัมพันธ์กัน เปรียบเสมือนคนละด้านของเหรียญอันเดียวกัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า ระบบบริหารหรือระบบราชการเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง หากแยกระบบบริหารออกจากระบบการเมืองที่มีส่วนประกอบหลายด้าน จะทำให้ระบบการเมืองขาดส่วนประกอบที่สำคัญและจะเกิดผลกระทบต่อส่วนประกอบอื่น และเป็นไปไม่ได้ที่ระบบการเมืองจะอยู่ได้อย่างมั่นคงถาวร โดยปราศจากการช่วยเหลือจากระบบบริหารหรือระบบราชการ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงอาศัยแนวคิดที่ว่า การบริหารไม่อาจแยกออกจากการเมืองโดยเด็ดขาดได้เป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้

สมมุติฐาน

จากกรอบแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงตั้งสมมุติฐานในเรื่องนี้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในด้านต่าง ๆ สะท้อนแนวความคิดที่ว่า การบริหารไม่อาจแยกออกจากการเมืองโดยเด็ดขาดได้

กลุ่มประชากรศึกษา

ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี รวม 15 ราย จากข้าราชการประจำทั้งหมด 327 คน หรือประมาณร้อยละ 5 ของข้าราชการประจำ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้บริหารของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ประกอบด้วย ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายข้าราชการประจำ ด้านสังคม ด้านประสานกิจการภายในประเทศ ผู้อำนวยการสำนักและผู้อำนวยการกอง รวม 6 คน
2. กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งดำรงตำแหน่งในระดับ 3 - 6 จำนวน 4 คน และระดับ 7 - 8 จำนวน 5 คน รวม 9 คน

วิธีการศึกษา

การศึกษาวาดด้วยความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีนี้ เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลภาคสนาม (Field Sources) เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาในด้านต่างๆ เช่น บทบาท อำนาจ หน้าที่ และความคิดเห็นในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) ทั้งจากกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน

ในการสัมภาษณ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีบันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์ แล้วนำมาถอดข้อความโดยสรุป และบางครั้งผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการจดบันทึกการให้สัมภาษณ์

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารวิชาการต่าง ๆ เอกสารราชการ รายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ ภาคนิพนธ์ กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบในการกำหนดกรอบแนวความคิดและใช้อ้างอิงในการเขียนภาคนิพนธ์ฉบับนี้

นอกจากนี้ ข้อมูลส่วนหนึ่งจะได้มาจากการประสบการณ์ของผู้ศึกษาที่ได้ประสบด้วยตนเองจากการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนิติกรในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นระยะเวลาประมาณ 14 ปี

ขอบเขตในการศึกษา

ในการทำภาคนิพนธ์ของผู้ศึกษามีขอบเขต ดังนี้

1. เนื่องจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นส่วนราชการที่มีข้าราชการการเมืองมากที่สุด ในบรรดาส่วนราชการทั้งหมดในประเทศ ประกอบกับเป็นส่วนราชการที่ผู้ศึกษารับราชการอยู่ จึงสามารถหาข้อมูลและข้อเท็จจริงได้โดยตรง การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองนี้ จึงกำหนดขอบเขตการศึกษาไว้เฉพาะที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

2. ในส่วนของการวิเคราะห์ ข้าราชการประจำและข้าราชการการเมืองในภาคนิพนธ์นี้หมายถึงเฉพาะข้าราชการพลเรือนสามัญและข้าราชการการเมืองในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเท่านั้น

ข้อจำกัดในการศึกษา

1. ข้อมูลที่ได้จากข้อมูลภาคสนาม (Field Sources) เป็นข้อมูลฝ่ายเดียวที่ได้จากข้าราชการประจำในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

2. ในการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรศึกษาทั้งสองกลุ่ม ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่กล้าให้สัมภาษณ์ เนื่องจากเกรงว่าจะมีผลต่อตัวเองในภายหลังหากให้ข้อมูลในด้านไม่ดีของข้าราชการการเมือง ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหลายจึงขอปิดชื่อ-สกุล ตำแหน่งและสังกัด ผู้ศึกษาจึงใช้หมายเลขตามลำดับการให้สัมภาษณ์แทนชื่อสกุลของผู้ให้สัมภาษณ์

3. ในการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มประชากรศึกษาดังกล่าว เป็นประสบการณ์ที่แต่ละคนประสบมา ความเห็นที่ได้จึงเป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคล เป็นความรู้สึกล้วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์เท่านั้น จึงต้องทำการสัมภาษณ์ประชากรศึกษาหลายกลุ่ม หลายระดับ เพื่อให้ได้ข้อมูลในหลายด้าน หลายมิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และจากการสัมภาษณ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาจะได้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดโดยใช้หลักเหตุผลและความเชื่อมโยงของข้อมูล เพื่อมุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ได้ว่าเป็นไปตามกรอบแนวความคิดที่ผู้ศึกษากำหนดไว้แต่แรกหรือไม่ แล้วนำมาบรรยายในเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่ออธิบายถึงข้อมูลและข้อเท็จจริงดังกล่าว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความเป็นมาและความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีในด้านต่าง ๆ มากขึ้น
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของงานในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องกันระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
3. ทำให้สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการประจำกับข้าราชการการเมืองในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีให้ดียิ่งขึ้น